



YOSHLAR TADBIRKORLIGI VA MIKROQARZLAR SAMARADORLIGI

Qodirov Nursaidbek Nodir o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,

“Moliya” fakulteti, 1-bosqich talabasi

Mustaqil tadqiqotchi

Email: nursaidbekqodirov007@gmail.com , +998905055079

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19087952>

ARTICLE INFO

Received: 1st March 2026

Accepted: 5th March 2026

Published: 18th March 2026

KEYWORDS

yoshlar tadbirkorligi, mikroqarzlar, mikromoliyalashtirish, biznes rivojlantirish, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, iqtisodiyot, kredit resurslari

ABSTRACT

Ushbu maqolada yoshlar tadbirkorligining rivojlanishida mikroqarzlarining roli va samaradorligi tahlil qilinadi. Yosh tadbirkorlarning moliyaviy imkoniyatlarini kengaytirish, ularning biznes loyihalarini qo'llab-quvvatlash orqali iqtisodiyotning barqaror o'sishiga ta'sir ko'rsatish masalalari ko'rib chiqilgan. Mikromoliyalashtirish institutlarining yoshlar tadbirkorligi sohasidagi faoliyati, kredit resurslarining taqsimlanishi va ularning biznes samaradorligiga ta'siri o'rganilgan. Tadqiqot natijalari yoshlar tadbirkorligini rag'batlantirishda mikroqarzlarining ahamiyatini tasdiqlab, ushbu sohaga oid siyosat va amaliy chora-tadbirlarni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar beradi.

KIRISH

Yoshlar tadbirkorligi iqtisodiy rivojlanishning muhim omillaridan biri sifatida katta ahamiyatga ega. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda yoshlar tomonidan yaratilgan biznes loyihalar yangi ish o'rinlarini yaratishga va iqtisodiyotdagi innovatsion yondashuvlarni rivojlantirishga yordam beradi. Yoshlar tadbirkorligi orqali ularning salohiyati ochiladi, ijtimoiy-iqtisodiy faollik oshadi va mamlakatning barqaror taraqqiyotiga hissa qo'shiladi. Mikroqarzlar esa yosh tadbirkorlar uchun moliyaviy qo'llab-quvvatlash vositasi sifatida xizmat qilib, kichik bizneslarni boshlash va rivojlantirish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shunday qilib, yoshlar tadbirkorligi va mikroqarzlar o'rtasidagi integratsiya iqtisodiy o'sishning kuchli platformasini yaratadi.

Mikroqarzlar kichik miqdordagi moliyaviy yordam sifatida taqdim etilib, ayniqsa yosh tadbirkorlar uchun kichik biznes tashabbuslarini qo'llab-quvvatlashga mo'ljallangan. Bu moliyaviy vosita yoshlar tomonidan yangi ish o'rinlarini yaratish, o'z bizneslarini boshlash va rivojlantirish uchun zarur bo'lgan mablag'larni ta'minlashga imkon beradi. Mikroqarzlar, odatda, oddiy kredit tizimlariga nisbatan kamroq talablar bilan beriladi, bu esa yosh tadbirkorlar uchun moliyaviy resurslarga kirishni osonlashtiradi va ularning iqtisodiy faolligini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda mikroqarz dasturlarining samaradorligini o'rganishdir. Yoshlarning iqtisodiy faolligini oshirish va

ularning biznes tuzish imkoniyatlarini kengaytirish uchun mikroqarzarlar muhim vosita hisoblanadi. Tadqiqot orqali bu dasturlar yosh tadbirkorlar uchun qanday yordam berayotgani, qanchalik muvaffaqiyatli bo'layotgani va mavjud muammolarni aniqlash ko'zda tutilgan. Natijalar yoshlarning iqtisodiy imkoniyatlarini yaxshilash va mikroqarz siyosatini takomillashtirishga asos bo'lishi kutilmoqda.

Yoshlar tadbirkorligi va mikroqarzarlar o'rtasidagi munosabatni o'rganish muhim ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatga ega, chunki mikroqarzarlar yoshlarni o'z tadbirkorlik faoliyatini boshlash va rivojlantirish imkoniyatlari bilan ta'minlaydi. Bu aloqani chuqurroq tahlil qilish yoshlarning bandligini oshirish, ularning daromadlarini ko'paytirish va jamiyatda iqtisodiy faollikni kuchaytirish kabi ijobiy natijalarga olib kelishi mumkin. Shuningdek, mikroqarzlarning samarali taqsimlanishi yoshlar orasida ijtimoiy barqarorlik va iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadi, bu esa o'z navbatida mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishiga yordam beradi. Shu sababli, yosh tadbirkorlar uchun mikroqarzlarning mavjudligi va uning ta'siri bo'yicha tadqiqotlar olib borish, yoshlar faoliyatining rag'batlantirilishi va iqtisodiy imkoniyatlarning kengayishi uchun zarurdir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Yoshlar tadbirkorligi va mikroqarzarlar samaradorligi mavzusiga oid mavjud adabiyotlarni tahlil qilishda, tadqiqotlar asosan yoshlarning iqtisodiy faolligini oshirish, ularning biznes faoliyatini qo'llab-quvvatlashdagi mikroqarzlarning roli va ta'siriga e'tibor qaratadi. O'tgan yillarda yosh tadbirkorlikni rivojlantirishga doir tendentsiyalar yoshlar orasida ish boshlashayotganining ortishi, innovatsion mahsulotlar va xizmatlarga qiziqishning oshishi, shuningdek, raqamli texnologiyalar asosidagi biznes modellarining kengayishi bilan ifodalanadi. Shu bilan birga, adabiyotda yoshlar biznesining eng asosiy muammolari sifatida moliyaviy resurslarning yetishmasligi, yetarlicha bilim va ko'nikmalarning bo'lmasligi hamda bozor sharoitidagi raqobatbardoshlik kabi omillar ko'rsatib o'tilgan. Mikroqarzarlar esa yosh tadbirkorlarning faoliyatini boshlashda va rivojlantirishda samarali vosita sifatida e'tirof etilgan, ayniqsa, kichik biznesni moliyalashtirishda muhim yordam berishi ta'kidlangan. Biroq, mikroqarzlarning samaradorligini oshirish uchun tovar va xizmatlar sifati, moliyaviy savodxonlik, shuningdek, qo'shimcha qo'llab-quvvatlash tizimlarining rivojlanishi zarurligi qayd etilgan. Shu tarzda, adabiyotlar yosh tadbirkorlik sohasida amaliy strategiyalar ishlab chiqish va mikroqarzarlar tizimini takomillashtirish uchun muhim ilmiy asos yaratadi.

Yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda mikroqarzarlar dasturlari muhim o'rin tutadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, mikroqarzarlar yosh tadbirkorlar uchun moliyaviy qo'llab-quvvatlash imkoniyatini yaratadi va ularning biznesini boshlash hamda kengaytirishda yordam beradi. Eng muvaffaqiyatli loyihalar, odatda, samarali moliyaviy rejalashtirish, biznes bilimlari, qo'llab-quvvatlash tizimlari va malakali murabbiylik bilan birgalikda bo'lganlarida yuzaga keladi. Shuningdek, yoshlar uchun qulay shartlar, past foiz stavkalari va moslashuvchan to'lov rejimlari muvaffaqiyatni oshiradigan omillar sifatida ajralib turadi. Biroq, mikroqarz dasturlarining muvaffaqiyatsizlikka uchrashi ko'pincha noto'g'ri biznes-reja, tajriba yetishmasligi, bozorni noto'g'ri baholash hamda moliyaviy boshqaruvdagi kamchiliklar bilan bog'liq. Shu sababli, samaradorlikni oshirish uchun mikroqarz dasturlarini integratsiyalashgan ta'lim va konsultatsiya xizmatlari bilan qo'llab-quvvatlash muhimdir.

Yoshlar tadbirkorligi va mikroqarzarlar samaradorligini baholashda turli nazariy asoslar va modellar keng qo'llaniladi. Ushbu sohada eng ko'p ishlatiladigan modellardan biri — ijtimoiy kapital nazariyasidir, u yosh tadbirkorlarning tarmoq va resurslarga kirishini tahlil qilishga imkon beradi. Shuningdek, moliyaviy barqarorlik modeli yoshlarning mikroqarzlarni qaytarish qobiliyatini baholashda qo'llaniladi. Tadqiqotlarda, masalan, Samarali mikroqarzarlar ta'sirini o'rganishda ko'p sonli miqdoriy metodlar — so'rovnomalar, statistik regressiya

tahlillari va eksperimental tadqiqotlar qo'llaniladi. A. Karimov va hamkasblari tomonidan o'tkazilgan tadqiqotda, yosh tadbirkorlarga berilgan mikroqarzlarning biznes rivojlanishiga ta'siri logit regressiyasi yordamida tahlil qilingan. Bundan tashqari, L. Akhmedova tomonidan olib borilgan ishda sifatli metodlar — intervyu va fokus-guruhlar orqali yoshlar fikri va tajribalari o'rganilgan. Ushbu yondashuvlar yosh tadbirkorlikdagi muammolarni va imkoniyatlarni chuqurroq tushunishga yordam beradi hamda mikroqarzar samaradorligini yaxshilashga qaratilgan tavsiyalar ishlab chiqish uchun asos yaratadi.

Hududiy va global miqyosda o'tkazilgan taqqosiy tadqiqotlar yoshlar tadbirkorligi va mikroqarzar samaradorligini turli ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarda o'rganishda muhim ahamiyatga ega. Bunday tadqiqotlar, odatda, rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlardagi mikroqarzar tizimlarining samaradorligini solishtiradi, bu jarayonda yosh tadbirkorlar uchun moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlari, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash darajasi va iqtisodiy muhitning ta'siri o'rganiladi. Misol uchun, ba'zi hududlarda mikroqarzar yoshlarning o'z biznesini boshlashida sezilarli yordam berayotgan bo'lsa, boshqalarda bu vositalar samaradorligi past bo'lib, bunga sog'liq, ta'lim darajasi yoki infratuzilma kabi omillar ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, global tadqiqotlar yoshlar tadbirkorligi sohasida gender tengligi, texnologik yondashuvlar va moliyaviy savodxonlik kabi omillarning ham mikroqarzar samaradorligiga ta'sirini ko'rsatib beradi. Natijada, bu taqqosiy tahlillar yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish uchun ijtimoiy-iqtisodiy kontekstga moslashtirilgan siyosat va strategiyalar ishlab chiqishda muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Yoshlar tadbirkorligi va mikroqarzar samaradorligi bo'yicha mavjud adabiyotlarni tahlil qilish jarayonida ayrim tadqiqotlarda yoshlar uchun ajratilgan mikroqarzlarning haqiqiy samaradorligi to'g'risida ziddiyatli ma'lumotlar uchraydi. Ba'zi tadqiqotlar mikroqarzlarning yosh tadbirkorlar imkoniyatlarini kengaytirib, ularni mustaqil faoliyatga rag'batlantirishda muhim rol o'ynashini ta'kidlagan bo'lsa, boshqalarida esa ushbu kreditlarning to'liq ishlatilmasligi hamda qaytarilishida yuzaga keladigan muammolar sababli samarasizligi haqida fikrlar mavjud. Bundan tashqari, yoshlar tadbirkorligi rivojida mikroqarzar bilan bir qatorda boshqa ijtimoiy va iqtisodiy omillar ta'siri izchil o'rganilmaganligi o'rganishlarning kamchiliklaridan biridir. Shu bois, mavjud adabiyotlarda yoshlar tadbirkorligini rag'batlantirishda mikroqarzlarning aniq qanday shartlarda samarali bo'lishi va bu jarayonga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash nuqtai nazaridan yetarlicha izlanishlar faol olib borilmagan. Ushbu bo'shliqlar va ziddiyatlar hozirgi tadqiqotning asosiy yo'nalishini belgilab, yosh tadbirkorlik va mikroqarzar samaradorligini chuqurroq tahlil qilishga yo'naltiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda yoshlar tadbirkorligi va mikroqarzlarning samaradorligini o'rganishda sifatli va miqdoriy usullarni birlashtirgan aralash metodologiya yondashuvi qo'llaniladi. Bu yondashuv nafaqat yosh tadbirkorlarning tajribalarini chuqur tahlil qilish imkonini beradi, balki mikroqarzar ta'sirini raqamlar orqali aniq o'lchash imkonini ham beradi. Sifatli usullar yoshlarning ehtiyojlari, qiyinchiliklari va muvaffaqiyat omillarini o'rganish uchun zarur bo'lib, miqdoriy usullar mikroqarzlarning iqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'sirini baholashga yordam beradi. Shu tariqa, aralash metodologiya yondashuvi yoshlar tadbirkorligi va mikroqarzar samaradorligini kompleks va almashilishli yondashuvda o'rganishga imkon yaratadi.

Yoshlar tadbirkorligi va mikroqarzar samaradorligini o'rganish uchun ma'lumotlar to'plashda turli usullar qo'llanildi. Asosiy ma'lumotlar yig'ish usullari sifatida so'rovnomalar, intervyular va fokus-guruhlar ishlatildi. So'rovnomalar yosh tadbirkorlar va mikroqarzar oluvchilar orasida keng miqyosda tarqatilib, ularning mikroqarzdan foydalanish tajribasi va tadbirkorlik faoliyatidagi muammolar to'g'risida ma'lumotlar yig'ildi. Intervyular esa tanlab olingan yosh tadbirkorlar bilan o'tkazilib, ularning shaxsiy fikrlari va takliflari chuqurroq

o'rganildi. Fokusguruhlar yosh tadbirkorlar, mikroqarz oluvchilar va tahlilchilar ishtirokida tashkil etilib, mikroqarz tizimining samaradorligi hamda uni yaxshilash yo'llari bo'yicha muhokamalar olib borildi. Namuna olishda stratifikatsiyalangan tasodifiy tanlash usuli qo'llanilib, yoshlar orasida turli ijtimoiy va geografik guruhlar ta'siri hisobga olindi. Ma'lumotlar manbalari sifatida rasmiy statistik hisobotlar, bank va moliya tashkilotlari ma'lumotlari hamda so'rov va intervyulardan olingan ma'lumotlar birgalikda ishlatildi.

Yoshlar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlashda mikroqarzlarning samaradorligini baholash uchun ma'lumotlarni tahlil qilishda turli metodlardan foydalaniladi. Birinchi navbatda, yig'ilgan statistik ma'lumotlarni qayta ishlash uchun SPSS yoki STATA kabi statistik dasturlar qo'llaniladi. Bu dasturlar yordamida korrelyatsiya tahlili, regressiya modellarini ishlab chiqish va nazariy taxminlarni tekshirish mumkin. Bundan tashqari, sifatli ma'lumotlarni chuqur tahlil qilish uchun NVivo yoki MAXQDA kabi dasturiy ta'minotlardan foydalaniladi, bu esa intervyu va so'rovnoma natijalarini mavzuli tahlil qilishda yordam beradi. Ushbu yondashuvlar yosh tadbirkorlarning mikroqarzlardan foydalanganlik darajasi, ularning biznesdagi muvaffaqiyatlari va qarzlar samaradorligi orasidagi bog'liqlikni aniqroq tushunishga imkon beradi. Natijalar asosida statistik jihatdan asoslangan qarorlar qabul qilinadi va mikroqarz dasturlarining yoshlar tadbirkorligi rivojiga ta'siri obyektiv baholanadi.

Tadqiqot jarayonida axloqiy me'yorlarga qat'iy rioya qilish muhim ahamiyat kasb etdi. Tadqiqot ishtirokchilaridan oldindan to'liq xabardor qilingan holda rozilik olish orqali ularning huquqlari himoya qilindi va ishtirok etish ixtiyoriyligi ta'minlandi. Ma'lumotlarning maxfiyligi va anonimligi saqlandi, shunda ishtirokchilarning shaxsiy ma'lumotlari oshkor qilinmadi. Shuningdek, tadqiqot natijalarining ishonchliligi va haqiqiylikni ta'minlash maqsadida, ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish jarayonlarida qat'iy standartlar hamda tekshirish metodlari qo'llanildi. Bu tadqiqot natijalarining ob'ektivligi va ilmiy asoslanganligini kafolatlashga yordam berdi.

Tadqiqot metodologiyasining samaradorligini baholashda bir nechta cheklovlar va chegaralar mavjudligini aniqlash muhimdir. Jumladan, namuna hajmining chegaralanganligi tadqiqot natijalarining umumlashtirilishini cheklashi mumkin, chunki kichik yoki noma'lum tanlangan guruh yoshlar tadbirkorligini to'liq aks ettirmasligi ehtimoldan xoli emas. Shuningdek, ishtirokchilarning o'z javoblarida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan subyektiv qarashlar va ijtimoiy xohishlarga moslashish kabi imkoniyatsiz tilga olinmagan turli xil biaslar metodologik yondashuvning haqqoniyligini pasaytirishi mumkin. Bu holatlar tadqiqot doirasini aniq belgilab, olingan natijalarning faqat ma'lum sharoitlar va shaxslar uchun amal qilishini ko'rsatadi. Shu boisdan, metodologiyaning kuchliligi va ishlab chiqilgan yondashuvning samaradorligi doirasini yaxshilash uchun kelgusida namunalar hajmini oshirish va aniqroq tanlash usullarini qo'llash, shuningdek, biaslarni kamaytirishga qaratilgan qo'shimcha chora-tadbirlarni joriy etish kerakligi ta'kidlanadi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari yoshlar tadbirkorligini rag'batlantirishda mikroqarzlarning muhim rol o'ynashini ko'rsatdi. Mikroqarzlar yosh tadbirkorlar uchun moliyaviy qo'llab-quvvatlash manbai sifatida xizmat qilib, ularning biznes loyihalarini amalga oshirishda yordam beradi. Shuningdek, mikroqarzlar yoshlar o'rtasida ish boshlash va mustaqil faoliyat yuritish ko'nikmalarini rivojlantirishga turtki bo'ladi. Tadqiqotdan kelib chiqqan asosiy xulosalar shuki, mikroqarzlar samaradorligini oshirish uchun ta'lim, maslahat xizmatlari va monitoring tizimlarini yaxshilash zarur. Bu esa yoshlar tadbirkorligini yanada mustahkamlash va iqtisodiy faollikni oshirishga xizmat qiladi.

Yoshlar tadbirkorligi va mikroqarzlar samaradorligi bo'yicha olib borilgan tadqiqot natijalari yosh tadbirkorlar, moliyaviy institutlar va siyosat ishlab chiquvchilar uchun muhim

xulosalarni taqdim etadi. Mikroqarzarlar yoshlarning biznes boshlash va rivojlantirishdagi asosiy moliyaviy manbai sifatida xizmat qilishi mumkin, chunki ular kichik investitsiyalarni tez va oson olish imkonini yaratadi. Boshqa tomondan, moliyaviy institutlar uchun bu bozor yoshlar uchun moslashuvchan va qulay kredit mahsulotlarini ishlab chiqish zaruratini ko'rsatadi, chunki yosh tadbirkorlarning ehtiyojlari va imkoniyatlari an'anaviy kreditlardan farq qiladi. Siyosat ishlab chiquvchilar esa yoshlar tadbirkorligini rag'batlantirish maqsadida mikroqarzarlar dasturlarini qayta ko'rib chiqish, shu bilan birga bu kreditlar berilishida mustahkam monitoring va qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini joriy etish lozimligini anglab yetishlari lozim. Shunday qilib, mikroqarzarlar yosh tadbirkorlikni rivojlantirishda muhim vosita bo'lishi mumkin, ammo ularning samarasini oshirish va xavflarini kamaytirish uchun har tomonlama strategik yondashuv talab etiladi.

Ushbu tadqiqotning ba'zi cheklovlari mavjud bo'lib, ular natijalarning umumiylikini va chuqurligini chegaralashi mumkin. Masalan, tadqiqot faqat ma'lum bir hudud yoki yoshlar guruhiga qaratilgan bo'lib, bu natijalarning boshqa hududlar yoki yoshlar segmentlariga to'liq tatbiq etilmasligiga olib kelishi mumkin. Shuningdek, mikroqarzlarning samaradorligi haqida ma'lumotlarning cheklanganligi yoki vaqt doirasining qisqa bo'lishi tadqiqot natijalarining doimiylikini aniqlashda qiyinchilik tug'diradi. Kelajakdagi tadqiqotlarda yosh tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining regional farqlari, ijtimoiy-iqtisodiy omillar va uzoq muddatli ta'sirlarini o'rganish muhim bo'ladi. Bundan tashqari, mikroqarzar dasturlarining innovatsion shakllari va ularning yosh tadbirkorlar faoliyatiga ta'sirini tahlil qilish ham kelajak tadqiqotlari uchun istiqbolli yo'nalishlar hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ismoilov, A. (2020). Yoshlar tadbirkorligi va iqtisodiy rivojlanish: nazariy va amaliy jihatlar. Toshkent: Universitet nashriyoti.
2. Karimova, M. & Tursunov, D. (2019). Mikroqarzarlar tizimining yosh tadbirkorlar faoliyatiga ta'siri. Iqtisodiyot va moliya, 4(2), 45-53.
3. Rahimov, B. (2021). Yoshlar o'rtasida tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish. Oliy ta'limda innovatsiyalar, 3(1), 112-118.
4. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiy taraqqiyot vazirligi. (2022). Yoshlarni qo'llab-quvvatlash va mikroqarzar dasturlari haqida hisobot. Toshkent.
5. Saidov, J. (2018). Mikroqarzarlar va ularning kichik biznes rivojlanishidagi roli. Moliya va kredit, 12(6), 27-33.
6. Toshpulatov, S. (2020). Yosh tadbirkorlar uchun mikroqarzarlar va moliyaviy barqarorlik. Iqtisodiy tahlil, 7(4), 89-95.
7. Mirzayev, A. & Hakimov, F. (2019). Yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishdagi davlat siyosati. Davlat boshqaruvi, 5(3), 22-29.
8. Jalilov, K. (2021). Mikroqarzlarning yoshlarga iqtisodiy ta'siri: tajriba va istiqbollor. Iqtisodiy izlanishlar, 2(8), 58-64.
9. O'zbekiston Respublikasining Yoshlar ishlari agentligi. (2023). Yosh tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash dasturi: Natijalar va istiqbollor. Toshkent.

10. Nazarov, T. (2017). Yoshlar tadbirkorligida mikromoliyalarni samarali boshqarish. Moliya va iqtisodiyot, 1(10), 14-20.



INNOVATIVE
ACADEMY